

”Sypstantiivit olit paljon värrempiä ko net piti pöijata kaasyksissä” - Svenska inslag i uttalet av meänkieli i ett radioprogram

Eetu Kouvo

Kandidatavhandling i svenska
Jyväskylä universitet
Institutionen för språk- och kommunikationsstudier
2019

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Tekijä: Eetu Kouvo

Työn nimi: ”Sypstantiivit olit paljon värrempiä ko net piti pöijata kaasyksissä. - Svenska inslag i uttalet av meänkieli i ett radioprogram

Oppiaine: Ruotsin kieli

Työn laji: Kandidaatintutkielma

Ajankohta: Toukokuu 2019

Sivuja: 31

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa tarkastelen sitä, mitä ruotsin äännepiirteitä esiintyy meänkielisessä radio-ohjelmassa ”Meänkielen kursi: opi kirjoittamaan ja lukheen meänkieltä”. Analysoimani piirteet ovat aspiraatio, supradentaalit sekä /o/:n ja /u/:n ääntäminen.

Yllämainittu ohjelma on meänkielentaitoisille suunnattu opetusohjelma, jonka tarkoituksena on opettaa meänkielen kirjoitus- ja kielioppisääntöjä. Ohjelma on tehty vuonna 1996, samana vuonna jona ensimmäinen meänkielen kielioppi ilmestyi. Valitsin ohjelman sillä perusteella, että kaikki ohjelman henkilöt puhuvat meänkieltä ensimmäisenä kielenä sekä siksi, että siinä on paljon tutkimukseni kannalta relevantteja sanoja; esimerkiksi osa kielioppitermeistä on ääntämyksen perusteella lainattu ruotsista.

Tutkimukseni tulokset osoittavat, että aspiraatiota esiintyy ohjelmassa pääosin ruotsin lainasanoissa, kuten *kaspöö* (virveli) ja *phiili* (nuoli), ja että ilmiön esiintyvyydessä on suurta intra- ja interindividuaalista vaihtelua. Supradentaaleissa on sekä suomen- että ruotsinruotsin piirteitä. Esimerkiksi konsonanttiyhtymä /rt/ äännetään sekä ilman supradentaalia kuten suomenruotsissa että supradentaalina. /rs/-yhtymää vastaa sen itsensä lisäksi sekä etisempi että takaisempi frikatiivi kuten suomenruotsissa. Vokaalin /u/ ääntäminen vastaa aiempien tutkimusten tuloksia, joiden mukaan vanhojen ruotsalaislainojen vokaalit on sopeutettu suomen äännejärjestelmään, mitä uudempien lainojen vokaalit eivät ole. Vanhoissa ruotsalaislainoissa, kuten *tuuki*, sitä vastaa suomen ja meänkielen /u/, kun taas uusissa, kuten *syypperlatiivi* (superlatiivi) ja *pyssi* (bussi) enimmäkseen /y/, joka on lähinnä (ruotsin)ruotsin pitkää /u/:ta. Keskivokaalina ääntyvä ruotsin lyhyt /u/ on mahdollinen sekä /y/:n että /u/:n allofonina. Vokaali on meänkielellä vokaali, joka on yksi ohjelmassa useimmin esiintyvistä kielioppitermeistä ja siten hyvä esimerkki /o/:n ääntämisestä.

Asiasanat: meänkieli, fonetik, låneord

Säilytyspaikka: Jyx

Innehåll

1 Inledning.....	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Material.....	5
1.3 Metod.....	5
1.4 Transkriptionsnyckel.....	6
2 Meänkieli som språk.....	8
2.1 Finska eller meänkieli.....	8
2.2 Meänkielis historia.....	9
2.3 Några särdrag i meänkieli.....	10
2.4 Tidigare forskning.....	11
3 Teoretiska utgångspunkter.....	13
3.1 Aspiration.....	13
3.2 Supradentalisering.....	13
3.3 /o/ och /u/ i svenskan.....	14
4 Resultat.....	15
4.1 Aspiration.....	15
4.1.1 Den stora variationen.....	15
4.1.2 Andra iakttagelser gällande aspiration.....	18
4.2 Supradentalisering.....	20
4.3 /o/ och /u/.....	22
5 Avslutning.....	28
Litteratur.....	29

1 Inledning

Sverige har fem nationella minoriteter samt fem nationella minoritetsspråk. De fem minoriteterna är sverigefinnar, tornedalingar, samer, romer och judar samt minoritetsspråken finska, meänkieli, samiska, romani och jiddisch (Hyltenstam 1999a: 24; Lindgren 2003: 5). Alla dessa språk har talats i Sverige av hävd, vilket innebär att minoriteterna som pratar språken har bott i Sverige redan länge. När Finland tillhörde Sverige, började den finska befolkningen i det nutida Sverige uppstå när det flyttade finnar till exempel till Stockholm och Värmland (Lainio 1999: 162-163; Ehrnebo 2003: 11). Under över 200 år har tornedalingarna utgjort en minoritet i Sverige (se avsnitt 2.2). Sapmi, som Hyltenstam, Straud och Svonni (1999: 41) definierar som område där samerna traditionellt har bott, omfattar delar av Sverige, Norge, Finland och Ryssland. De första romerna kom till Sverige i början av 1500-talet (Fraurud och Hyltenstam 1999: 243) och det har flyttat judar till Sverige ända sedan slutet av 1700-talet (se t.ex. Boyd och Gadeli 1999: 312).

Av dessa språk är meänkieli särskilt intressant. Det har nämligen inte definierats lingvistiskt utan på basis av språktalarnas vilja att betrakta det som eget språk (se avsnitt 2.2). Före det betraktades språket som finsk tornedalsdialekt (tornedalsfinska), vilket ju stämmer om man granskar meänkieli ur ett lingvistiskt perspektiv (se avsnitt 2.1). Detta kan en finskspråkig person märka även utan lingvistisk utbildning; när hen läser eller lyssnar på meänkieli kan hen förstå största delen av vad som sägs eller har skrivits, i synnerhet om hen kan svenska. Eftersom meänkielis kärnområde ligger nära den finsk-svenska gränsen har också språkkontakten påverkat utvecklingen av meänkieli. Som man kan se i avsnitt 2.3 finns det såväl finska som svenska ord i språket. Dessutom har svenskan påverkat även uttalet av meänkieli vilket ju är temat i denna avhandling. Det intressanta här är att meänkieli har påverkats av två språk som inte är släkt med varandra: finskan som är ett finsk-ugriskt språk och svenskan som är ett nordgermanskt.

1.1 Syfte

Syftet med min undersökning är att granska vilka svenska inslag som förekommer i uttalet av meänkieli i radioprogrammet ”MEÄNKIELEN KURSI: Opi kirjoittamaan ja lukheen meänkieltä”. Med svenska inslag avser jag här *aspiration, supradentalisering samt uttalet av /o/ och /u/*, som jag kommer att beskriva närmare i kapitel 3.

Jag valde detta ämne därför att svenska inslag i uttalet av meänkieli inte har forskats särskilt mycket på sistone. Under tidsperioden mellan 1912 och 2018 har detta forskats av Martti Airila (1912), Erling Wande (1979 och 1982b) samt Heikki Paunonen (2018). Paunonens och min undersökning, som nu kommer att vara de nyaste, har såväl gemensamma som olika drag. Paunonen granskade nämligen bland annat förekomsten av aspiration och [ú] (se transkriptionsnyckeln i avsnitt 1.4). Därutöver granskade han också förekomsten av det svenska /y/:et men inte supradentaler. Dessutom granskar vi uttalet av meänkieli ur något olika synvinklar. Paunonen analyserade nämligen transkriptioner av inspelade intervjuer från 1960- och 1990-talet. I analysen redogör Paunonen för i vilka slags ord de analyserade uttalsdragen förekommer, vilket även jag kommer att göra. Eftersom mina resultat bygger på mina egna hörselintryck kommer jag också att kommentera exempelvis styrka av aspiration samt kvaliteten av de analyserade vokalljuden. Detta innebär att min forskning har en fonetisk dimension (mer om forskningsmetoden se avsnitt 1.3). Det är dessutom speciellt svenska inslag i meänkieli som står i fokus i denna undersökning, medan Paunonen därutöver bland annat analyserade h-metates (se avsnitt 2.3).

Genom detta ämnesval kan jag också kombinera två av mina största intressen. Jag har nämligen varit intresserad av meänkieli i flera år. Det var modersmålslektionerna i nionde klass som väckte intresset. Där behandlades nämligen finsk-ugriska språk och i läroboken fanns en kort text på

meänkieli. Efter att ha läst det började jag söka texter skrivna på meänkieli på nätet, och senare hittade jag Sveriges Radios radioprogram på meänkieli som jag fortfarande lyssnar på. Genom läsande och lyssnande har jag också lärt mig lite meänkieli som jag exempelvis tycker om att skriva anteckningar på. Dessutom är fonetik ett av mina favoritområden inom språkvetenskap.

1.2 Material

Mitt material är radioprogrammet ”MEÄNKIELEN KURSI: Opi kirjoittamaan ja lukheen meänkieltä”, som producerats av Utbildningsradio år 1996 (Sveriges Radio 2010a), alltså samma år som den första grammatiken i meänkieli gavs ut (se avsnitt 2.2). Programmet beskrivs på följande sätt: ”Kursen vänder sig till dem som förstår eller kan tala språket, men inte kan skriva eller läsa det.” (Sveriges Radio 2010b).

Programmet består av 27 avsnitt, som är cirka 10 minuter långa och består av två delar. Den första delen är ett hörspel skrivet av författaren Bengt Pohjanen. Hörspelet berättar om ett meänkielitalande sambopar, Maivori (Ingela Henriksson) och Nisse (Stig Karlström), som med hjälp av grammatikboken börjar lära sig att läsa och skriva meänkieli. I den andra delen pratar Pängtti (Bengt Pohjanen) och Pruuri (Bror Astermo), regissören av hörspelet, bland annat om det grammatiska temat i avsnittet. Pängtti är en viktig person även i hörspelet om Maivori och Nisse, eftersom han inte bara är Maivoris och Nisses bekant, utan han utöver sitt yrke som författare och grammatiklärare också sysselsätter sig med många andra jobb, det vill säga han extraknacker bland annat som försäljare på mat- och bilaffär samt Systembolaget, doktor, socialmyndighet, präst, steward och servitör. Således möter Maivori och Nisse honom i många olika situationer. När de i början av situationen förvånas av Pängttis nutida yrke säger han: ”Ekstraknäkkaan”. Denna replik förekommer därmed ganska ofta i programmet.

När jag sökte ett lämpligt material för denna undersökning och hittade detta program, kändes det genast ett material som det skulle vara bekvämt att arbeta med. Programmet är roligt, och samtidigt kan det betraktas som representativt eftersom alla personer i programmet talar meänkieli som förstaspråk (Pohjanen e-post, 20-21.11.2018). I programmet finns det dessutom många ord att analysera eftersom bland annat en del av de grammatiska termerna på basis av uttalet är inlånade från svenskan.

1.3 Metod

Som metod har jag både auditiv fonetisk analys och kvalitativ närläsning. För att det vore lättare att analysera avsnitten spelade jag in dem med ljudbearbetningsprogrammet Audacity. Därefter lyssnade jag igenom dem och transkriberade ställena som innehåller lämpliga ord för analysen. Jag använde både grov och fonetisk transkription; när det fanns ett svenskt låneord i en sats transkriberade jag det fonetiskt och den övriga satsen grövre. Vissa ord segmenterade jag och jämförde dem med varandra eller med den svenska motsvarigheten som finns uttalad på ordboken Lexin (<https://lexin.nada.kth.se/lexin/>). Detta gjorde jag till exempel om jag var osäker på om det handlar om [ú] eller [y] (se transkriptionsnyckeln i avsnitt 1.4).

Jag delade först de transkriberade ställena i tre kategorier på basis av de analyserade uttalsdragen. När jag gick igenom de transkriberade ställena och valde lämpliga exempel för analysen, delade jag in dem vidare i kategorier på basis av fenomen som i materialet är typiska för uttalsdraget ifråga.

1.4 Transkriptionsnyckel

Eftersom det av tekniska skäl inte är möjligt att använda IPA-tecken, har jag i de fonetiska transkriptionerna inom hakparentes använt följande tecken som finns i uppställningen nedan.

tecken fonem

a	/a/
b	/b/
č	(/tje/)
d	/d/ i radio, annars supradentalen /rd/
D	supradentalen /rt/
e	/e/
f	/f/
g	/g/
h	/h/
i	/i/
j	/j/
k	/k/ (oaspirerat)
K	/k/ (aspirerat)
l	/l/
L	supradentalen /rl/
m	/m/
n	/n/
N	supradentalen /rn/
o	/o/ (finska och meänkieli), /å/ (svenska)
p	/p/ (oaspirerat)
P	/p/ (aspirerat)
r	/r/
s	/s/
š	supradentalen /rs/
t	/t/ (oaspirerat)
T	/t/ (aspirerat)
u	/u/ (finska och meänkieli), /o/ (svenska)

- ú mellanvokalen /u/ (i finlandssvenskan både kort och lång, i sverigesvenskan kort)
- v /v/
- y /y/ (finska och meänkieli)
- Y /u/ (långt sverigesvenskt)
- ä /ä/
- ö /ö/
- : förlänger ljudet som står före det

2 Meänkieli som språk

I detta kapitel ska jag först diskutera begreppet meänkieli (2.1). Därefter ska jag ge en kort överblick över meänkielis historia, det vill säga dess utveckling till eget språk (2.2). I avsnitt 2.3 beskriver jag några av de viktigaste särdragen i meänkieli. Sist i kapitlet (2.4) ska jag berätta om tidigare forskning om svenska inslag i uttalet av meänkieli.

2.1 Finska eller meänkieli

Att definiera begreppet meänkieli är ibland svårt vilket till exempel Winsa (1993: 1) konstaterar. I tornedalsfinskan finns åtminstone tre sociala variationer: de äldres finska, ungdomarnas blandspråk samt den finska som finnar från det finska Tornedalen talar. Detta leder till att det ibland kan vara svårt att veta vilka av dessa man avser med meänkieli. Å andra sidan har folk i byarna uppfattningar om vad meänkieli är. (Winsa 1993: *ibid.*) Enligt Pekkari (2003: 157) har begreppet meänkieli varit i bruk i hans hemby Tärändö redan på 1920-30-talet. Dessutom berättar Winsa (Sveriges Radio 2014) att folk i hans hemby Kainulasjärvi betraktar det informella språket (se avsnitt 2.3) som meänkieli och det formella som finska.

Ifall man avser med meänkieli tornedalsfinskan, måste man förtydliga om det antingen är finskan i finska Tornedalen, finskan i svenska Tornedalen eller båda. Dialektologiskt är språket på bägge sidor av älven samma dialekt som i finsk dialektologi kallas för tornedalsdialekten (Wande 1982b: 45). Dialekten är en nordfinsk dialekt som enligt Paunonens förslag (Paunonen 1991: 92) tillhör de nordliga blanddialekterna.¹ Finska kommuner som tillhör detta dialektområde är bland annat Kolari och Övertorneå (Wande 1982b: 46) Kommuner i svenska Tornedalen är till exempel Pajala och Haparanda (Wande 1982b: 43). Gällivare- och kirunafinskan har också klassificerats som tornedalsfinska, vilket enligt Wande (1982b: 43-44) är felaktigt eftersom Gällivare- och Kirunabor inte upplever sig kulturellt som tornedalingar. Därutöver skiljer sig språkvarieteteten från den övriga tornedalsdialekten (se avsnitt 2.3). Wande (2003b: 23) nämner torneälvdalsdialekten och gällivaredialekten som viktigaste varieteter av meänkieli, men han redogör inte för om han med torneälvdalsdialekten avser dialekten i hela Tornedalen eller endast i svenska Tornedalen.

Eftersom det på båda sidor av älven är fråga om samma språkform är det helt motiverat att betrakta dialekten i hela Tornedalen som varietet av meänkieli. Detta kan vidare motiveras så att gränsen mellan språk och dialekt inte alltid är tydlig, och att vissa finska tornedalingar betraktar sig som meänkielitalare (se t.ex. Mantila 2000). I denna avhandling avser jag med termen först och främst meänkieli som talas i svenska Tornedalen, eftersom mitt material representerar det och också därför att dess utveckling till eget språk skedde på svenska sidan.

1 De finska dialekterna har traditionellt delats in i västliga och östliga dialekter, men i tornedalsdialekten finns både västliga och östliga drag både vad gäller ordböjning och ordförråd (se t.ex. Wande 1982b: 52-56). Även om de flesta dragen som Wande presenterar är västliga, är de östliga dragen, såsom personalpronomenen *mie* och *sie*, dock ganska väsentliga eftersom de är frekvent förekommande. Därför betraktar jag Paunonens förslag om en ny indelning som lämpligast.

2.2 Meänkielis historia

Före 1809, då den nutida finsk-svenska gränsen drogs, var det huvudsakligen finskspråkiga Tornedalen ett språkligt och kulturellt enhetligt område (Hyltenstam 1999b: 98; Wande 1982b: 39; Wande 2003a: 119). Utöver ett gemensamt språk hade folk även en gemensam religion, laestadianismen (Pekkari 2003: 154). Wande (2003a: *ibid.*) skriver också att byarna på bägge sidor av älven på grund av samma namn egentligen utgjorde en by, vilket ger en bild av väldigt stark enhetlighet.

I början ledde gränsen till nästan inga förändringar i livet i svenska Tornedalen. Man träffade släkten och gifte sig över gränsen vilket började kallas för *poikkinainti* (tvärgifte). (Wande 2003a: 121) Ända till 1880-talet skedde dessutom undervisningen i skolorna i svenska Tornedalen för det mesta på finska (Pekkari 2003: 162). Under de nästa åren, till följd av den ökade nationalismen, blev man rädd för om de finskspråkiga tornedalingarna skulle vara lojala mot Ryssland ifall ett krig skulle bryta ut (Westergren och Åhl 2003: 3), och om Ryssland skulle vilja ta över de finskspråkiga områden i Norrbotten (Klockare 1982: 10). Försvenskningen av Tornedalen inleddes år 1888 genom inrättande av de första statsskolorna. Där skedde undervisningen enbart på svenska. (Pekkari 2003: 162) Det var också förbjudet att prata finska under skoldagen (Westergren och Åhl 2003: 3; jfr också Pekkari 2003: 162; se även Paunonen 2018: 28). Finska pratades dock i hemmen, och den förblev också språket inom såväl kyrkan som laestadianismen (Pekkari 2003: 163).

Situationen började förändras på 1950-talet. År 1957 rekommenderade Skolöverstyrelsen först och främst att sluta förbjudet att prata finska (Klockare 1982: 16 och 38; Pekkari 2003: 170; se även Paunonen 2018: 29). I den nya läroplanen som publicerades år 1969 (citerad i Pekkari 2003: 171) blev finska ett modersmålsämne i grundskolorna i kommuner med finskspråkig befolkning. Därför gavs år 1970 instruktioner för modersmålslärandet i Tornedalen. Enligt dem kunde man i synnerhet i början använda tornedalsdialekten som var bekant för eleverna. (Pekkari 2003: 173) Med tanke på tornedalingarnas språkliga verklighet var detta en bra lösning. I tornedalen hade svenskan länge varit det offentliga språket och finskan språket i hemmen och religionen (se ovan). Dessutom var den finska som tornedalingarna talade den lokala tornedalsdialekten, vilket ledde till att standardfinskan kändes svårt eftersom där fanns många främmande ord (se t.ex. Paunonen 2018: 52-53). I hemspråksreformen definierades hemspråket som språk som var det levande inslaget i hemmet till följd av vilket eleverna kunde välja tornedalsfinskan som hemspråk (Pekkari 2003: *ibid.*) Ämnet börjades i slutet av 1970-talet kallas för meänkieli (Pekkari 2003: 153).

1980-talet var ett betydande årstionde för meänkieli. År 1981 bildades nämligen Svenska Tornedalingars Riksförbund Tornionlaaksolaiset (STR-T) (Paunonen 2018: 30). Det var då som meänkieli började betraktas som eget språk, eftersom förbundets syfte blev ”att bevara och utveckla den tornedalska kulturen och tornedalsfinskan som språk” (Wande 2003b: 21). Under 1980- och 90-talet började man utveckla meänkielis skriftspråk. STR-T arrangerade på 1980-talet seminarier med tema meänkielis betydelse och dess möjliga standardisering, och detsamma gjorde även Meän akateemi, Academia Tornedaliensis, som genom initiativ av STR-T grundades år 1987 (Paunonen 2018: 30-31). Bengt Pohjanen, som är en av de aktivaste meänkieli författarna, debuterade på meänkieli år 1985 med romanen *Lyykeri*. Han är en av de personer som har spelat en stor roll i utvecklingsarbetet av meänkielis skriftspråk, eftersom han inte bara har skrivit skönlitterära verk, utan också översatt evangelierna till meänkieli och skrivit grammatikor. Tillsammans med Matti Kenttä skrev han den första meänkieli grammatiken, *Meänkielen*

kramatiikki, som kom ut år 1996. Det finns även en svenskspråkig grammatik- och lärobok i meänkieli (Pohjanen 2017). På meänkieli började man skriva också vetenskapliga artiklar (se t.ex. Winsa 1993) vilket betyder att meänkieli också har blivit ett vetenskapligt språk. Ett annat tecken på detta är att meänkieli kan studeras till exempel på Umeå Universitet (Umu 2017).

2.3 Några särdrag i meänkieli

Ett av de viktigaste särdragen i meänkieli är den så kallade h-metatesen. Den har utvecklats från formen där /h/ i efterstavelsen står mellan vokalerna, såsom i illativformen *talohon*. Formen i fråga förekommer bland annat i Kalevala och i österbottniska dialekter. I meänkieli har /h/:et flyttats ett steg bakåt och således bytt plats med /o/, vilket resulterar i formen *talhoon*. Här handlar det om enkel metates. Metatesen kan dock också vara dubbel, vilket betyder att /h/ flyttas två steg, det vill säga h byter plats med konsonanten som i den enkla metatesformen står före det. (Wande 2003b: 24-25) Den sistnämnda kan dock förekomma endast i vissa ljudkombinationer, vilket Pohjanen (2017: 29-30) påpekar med *kylmähän > kylmhään > kylhmään*, *vierahan > vierhaan > viehraan* och *kirvehen > kirvheen > kirhveen*. Enligt Kuoppa (2015: ix) kan också bland annat orden *koulu* och *sauna* ha två illativformer, *koulhuun - kouhluun* samt *saunhaan - sauhnaan*. I alla ovannämnda ord sker dubbel metates i samband med antingen /l/, /m/, /n/, /r/ eller /v/.

Om man tar en titt på finska ord som *lasi*, *rappu*, *kaappi*, *tuoli*, *koulu* och *peili*, kan man se att dessa ord har endast en konsonant i början. De har alltså anpassats till finskans uttalsbas där man undviker konsonantkombinationer i början av ord. *Lasi* och *rappu* heter på meänkieli *klasi* och *trappu* (Wande 1982b: 53; Wande 2003b: 24). Även i några västfinska dialekter, såsom tavastländska och sydvästfinska, finns dessa ord i ovannämnda former. I gällivaredialekten finns konsonantkombinationerna också i de övriga orden, där heter skåp *skaappi*, skola *skoulu*, spegel *speili* och stol *stuoli* (Wande 1982b: 50; Wande 2003b: ibid.)²

Gällivaredialekten skiljer sig från finskan och det övriga meänkieli också med tanke på den så kallade vokalharmonin. Vokalharmonin innebär enligt Wande (1982b: 50) lite förenklat att finska ord endast kan innehålla bakre vokaler (/a, o, u/) eller främre vokaler (/e, i, y, ä, ö/). Detta kan man se i ordet *kylä* där de båda vokalerna är främre. I gällivaredialekten är ordet *kyla*, där /a/:et är en bakre vokal. Vokalharmonin påverkar också kasusändelserna. Inessivformen av *kylä* är i det övriga meänkieli och finskan *kylässä*, medan den i gällivaredialekten är *kylasa*. (Wande 1982b: 51) Det tycks dock finnas några från vokalharmonin avvikande former även i det övriga meänkieli. Ordet begravning heter nämligen på finska *hautajaiset*, medan det på meänkieli heter *hautajäiset* (Msob). Ordet förekommer också i mitt material, och därutöver finns där till exempel följande ordformer som åskådliggör detta: *häättykos* (jfr *täytykös*), *eikos* (jfr *eikös*), *mammahän* (jfr *mammahan*).

Meänkielis ordförråd kan enligt Wande (2003b: 28) delas in i gamla finska arvord och moderna svenska låneord. Det gamla ordförrådet är gemensamt med antingen de tornedalska dialekterna i Finland eller andra finska dialekter och även standardfinskan. Det gamla ordförrådet innehåller också svenska låneord, såsom *hantuuki* (handduk), *kretta* (grädde) och *tiima* (timme) (Wande 1982b: 58 och 2003b: 28) samt *kartiini* (gardin) och *pruuni* (brun) (Wande 1979: 191). Under 1900-talet kom många svenska låneord till meänkieli. Det var naturligt eftersom svenskan var språket både i massmedierna och inom utbildning, och eftersom meänkieli saknade orden för de nya samhällsföreteelserna. (Paunonen 2018: 112) Exempel på dessa ord är *fryysi* (frys), *pyssi* (buss), *matte*, *piili* (bil) och *prukrammi* (program) (Wande 1982b: 58). På grund av den nästan enspråkigt

2 Enligt Msob heter stol *tooli* både i Tornedalen, Gällivare och Kiruna. I gällivare finns ordet även i formen *stooli*.

svenska vardagen förekommer inlånandet från svenskan inte bara i meänkieli, utan också i sverigefinskan, där det finns ord som *tunnelbaana* och *pendeltoogi* (Wande 1982a: 10).

Utöver samtalsämnet är även talsituationens formalitet en väsentlig faktor som påverkar antalet svenska låneord. I informellare sammanhang används nämligen avsevärt flera svenska låneord än i formella, vilket Winsa (Sveriges Radio 2014) belyser med ett exempel som finns nedan först på informell meänkieli och därefter på formell:

1. ”Kamppi on ollu svoori ja hoorti mutta kyllä se siittä oordnaintuu ja jyysnaintuu. Kamppi mennee viitare.”

2. ”Taistelu on ollu kova ja raskas mutta kyllä se siittä kirkastuu ja järjesty. Taistelu jatkuu.”

Winsa förklarar skillnaden mellan informell och formell meänkieli så att talet i informella situationer är spontant, då man koncentrerar sig mer på innehållet än språkformen och således använder ord som man först kommer på. Detta gäller även om talaren kände igen såväl den meänkieli som den svenska motsvarigheten. (Winsa 1993: 25-26.) I informellare sammanhang finns det också en större acceptans mot svenska lån än i offentliga där man försöker undvika onödiga lån (Winsa 1993: 24). Med onödiga lån avser Winsa ord som redan har en motsvarighet i meänkieli (Sveriges Radio *ibid.*), såsom *kamppi*, *svoori*, *hoorti*, *oordnaintuu*, *jyysnaintuu* och *mennee viitare* i exemplet ovan. Det är också möjligt att en talare använder både den svenska och meänkieli motsvarigheten till något ord. Detta fenomen förekommer åtminstone i radioprogram på meänkieli, såsom i mitt material där Pängtti använder orden *svoori* och *hankala* i en sats.

2.4 Tidigare forskning

Tidigare forskning har visat att uttalet är något som urskiljer de gamla svenska låneorden från de nya. De gamla orden har nämligen anpassats till finskans fonemsystem (se Wande 1979: 186), såsom ordet *tuuki* ovan som alltså uttalas [tu:ki]. I det moderna svenska låneordet *pyssi* ovan framgår att uttalet av /u/ inte motsvarar [u] utan antingen [y] eller [ú]. Ordet uttalas alltså [pys:i], [bys:i] eller [bús:i] (Wande 1979: 187). När det gäller [ú], betonar Wande (1979: 182) att det inte kan betraktas som fonem i meänkieli utan snarare som allofon av /y/. Detta kan motiveras så att ljudet enligt Airila (1912: 39, citerad i Paunonen 2018: 91) förekommer även i finska ord som *pöyälä*, *väylä* och *kyllä*. Dessutom påpekar Paunonen (2018: 92) att [ú] även kan vara allofon av /u/, såsom i orden *joskus* och *ruotti*.

Aspiration som svensk inslag tycks ha kommit till meänkieli under 1900-talet, eftersom Airilas (1912: 35-36, 68-69, refererad i Paunonen 2018: 84) exempel på aspiration har att göra med det metatetiska /h/:et som står efter tonlös klusil. Detta är något som även jag har lagt märke till när jag har lyssnat på meänkieli; i dessa fall kan [h]:et nämligen vara mycket kort, och samtidigt kan klusilen fördubblas. *Mithään* (ingenting) kan således bli [miT:ä:n] (jfr *mittään* ([mit:ä:n])). Som exempel på ord med aspiration ger Wande (1982b: 58-59) bland annat *theevee* ([Te:ve:]), *anthenni* ([anTen:i]), *phiili* (pil) ([Pi:li]) och *khap(h)ithaali* ([KapiTa:li] eller [KaPiTa:li]). Paunonen ger exempel som [Teksti], [maTemaTi:k:a:] och [Pärsuna:li] (Paunonen 2018: 85) samt [ansla:ksTa:vla], [aTiTy:di], [KonTakti] och [Kastspö] (Paunonen 2018: 186). Dessutom förekommer aspiration även i egennamn som [Pä:rs:on], [Pi:t:eo], [ö:verTo:rneos:a] och [Konsy:mi] (Paunonen 2018: 85) Det överraskande är att aspiration även kan vara möjlig i finska ord såsom *paljon* ([Paljon]) och *kolme* ([Kolme]) (Paunonen 2018: 86). När det gäller supradentaler

konstaterar Wande (1979: 190) att de förekommer i det moderna meänkieli, men han ger inga exempel på ord med dem.

3 Teoretiska utgångspunkter

I det här kapitlet ska jag definiera de viktigaste begreppen och fonetiska fenomenen som utgör den teoretiska referensramen av denna undersökning. Jag ska först definiera aspiration (3.1), därefter följer en definition av supradentalisering (3.2). Sist i kapitlet (3.3) ska jag beskriva uttalet av /o/ och /u/.

3.1 Aspiration

Aspiration är ett av de uttalsdrag som skiljer det sverigesvenska uttalet från det finlandssvenska, eftersom finlandssvenskan saknar aspiration (Bruce 2010: 167; se även Kuronen och Leinonen 2010: 61-63). Detta gäller särskilt det sydfinländska uttalet, det så kallade finlandssvenska standarduttalet, som man hör på finlandssvensk radio och television. I vissa finlandssvenska dialekter kan aspiration dock förekomma, vilket jag har märkt när jag exempelvis har lyssnat på vöråsvenska.

Aspiration sker mellan tonlös klusil och vokal. En tonlös klusil, det vill säga /k/, /p/ eller /t/, betraktas som aspirerad om stämtonsinsättningstiden eller VOT (Voice Onset Time), tiden mellan klusil och efterföljande vokal, är minst 30 millisekunder. Aspirationens styrka beror dels på längden av VOT, dels på klusilljudets intensitet. (Kuronen och Leinonen 2010: 60 och 171) Detta innebär att ju längre VOT och starkare intensiteten är, desto mer hörbar är aspiration eftersom det då hörs ett frikativljud ([h]) efter klusilen. Enligt Bruce (2010 *ibid.*) förekommer aspiration i rytmiskt stark position, med vilket han med sina exempel menar huvud- och bibetonade stavelser. Detta gäller dock inte om den tonlösa klusilen står efter /s/ i samma stavelse (Bruce 2010: *ibid.*; se även Kuronen och Leinonen 2010: 172). Som exempelord kan nämnas orden *ko* ([Ku:]) och *sko* ([sku:]).

3.2 Supradentalisering

Supradentalisering är en av svenskans assimilationer som gäller konsonantkombinationerna /rd/, /rl/, /rn/, /rs/ och /rt/. När dessa kombinationer alltså uttalas, försvinner /r/:et och det kvarstående ljudet assimileras med det bortfallna r-ljudet. Detta innebär att det uttalas på samma artikulationsställe som /r/. (Kuronen 2003: 1)

*Med tanke på finlandssvenskan är supradentalisering ett intressant uttalsdrag. Enligt Kuronen (2003: *ibid.*) har det nämligen traditionellt påståtts att det inte finns supradentaler i det finlandssvenska standarduttalet. Vad gör detta intressant är att supradentaler i finlandssvenskan inte hade forskats före Kuronens undersökning (Kuronen 2003: 2). Kuronen (2003: 5) anser att denna uppfattning kan ha uppstått till följd av uttalet i nyhetssändningar där man strävar efter ett tydligt uttal och /r/ således oftast finns kvar.*

*Undersökningen visar att påståendet är felaktigt särskilt med tanke på kombinationerna /rd/ och /rs/. När det gäller /rd/ konstaterar Kuronen (2003: 4) att exempelvis orden *mod* och *mord* oftast var lika, vilket framgick såväl i lyssnandet som den akustiska analysen med dator. På basis av detta*

och mina egna hörselintryck kan jag således säga att kombinationen /rd/ supradentaliseras i finlandssvenskan. Jag kan inte heller höra åtminstone någon stor kvalitativ skillnad mellan mod och mord när /d/:et i mod uttalas finlandssvenskt, alltså apikoalveolart och mord utan /r/. I sverigesvenskan finns det däremot en tydlig skillnad på grund av /d/:ets främre artikulationsställe, eftersom det på samma sätt som /t/ är ett apikolaminodentialveolart ljud. Uttalet av kombinationen /rs/ är i Kuronens material för det mesta likt det sverigesvenska, men han påpekar också att det även finns individuell variation i uttalet av frikativljudet; ibland är det främre, ibland bakre. (Kuronen 2003: 6) Jag har hört till exempel ordet bastuborste som uttalats [bastúbošte], inte [bastúborste]. Däremot stämmer det ovannämnda påståendet för /rt/-kombinationens del, vilket framgår i Kuronens resultat (se Kuronen 2003: 7). I allmänhet finns alltså r-ljudet kvar i denna kombination i finlandssvenskan, vilket även jag kan konstatera. Tar jag exempelvis ordet kort, så skulle det inte låta finlandssvenskt att uttala det som [ku:D]. På finlandssvenska uttalas det alltså [ku:rt]. Beskrivningen av det finlandssvenska uttalet i Kuronens och Leinonens uttalslära motsvarar Kuronens resultat med tanke på de ovannämnda kombinationerna, men dessutom nämner de även kombinationen /rn/ (se Kuronen och Leinonen 2010: 34).

3.3 /o/ och /u/ i svenskan

Det svenska /o/:et motsvaras i finskan (och även meänkieli) av /u/, vilket Kuronen och Leinonen (2010: 57) för finlandssvenskans del påpekar med att skillnaden mellan det finska /u/:et och det finlandssvenska /o/:et inte är hörbar i vanligt tal, även om det långa o-ljudet i finlandssvenskan kan vara en aning trängre än i finskan. Om det sverigesvenska /o/:et säger de att särskilt den långa allofonen är klart trängre och mer rundat än det finska /u/:et (se Kuronen och Leinonen 2010: 167-168). Ljudet kan vara både långt och kort, som exempelvis i bo ([bu:]) och bott ([but:]). Bokstaven o motsvaras dock inte alltid av detta ljud, utan det kan även uttalas med /å/. Detta kan man se när man jämför uttalet av utrum- och neutrumformen av adjektivet god. Utrumformen god uttalas [gu:d] men neutrumformen gott [got:].

Det finns en stor skillnad mellan de sverigesvenska och finlandssvenska u-ljuden. I det finlandssvenska standarduttalet finns det nämligen ingen kvalitativ skillnad mellan långt och kort u-ljud, [ú:] och [ú], som båda enligt Kuronen och Leinonen (2010: 56 och 167) är centralvokaler. I sverigesvenskan är däremot det långa u-ljudet ([Y:]) avsevärt främre än det korta ([ú]). Kuronen och Leinonen konstaterar att [Y:]et praktiskt är likt det finska /y/:et ([y:]) (Kuronen och Leinonen 2010: 167). Mitt hörselintryck är att [Y:]et kan vara lite mer inrundat, då ljudet låter spetsigare än [y:]et.

4 Resultat

I dett akapitel ska jag presentera resultaten av min undersökning. I avsnitt 4.1 redogör jag för aspiration i materialet. Jag ska först beskriva den stora variationen vilket är det mest typiska fenomenet för aspirationen i materialet (4.1.1), och därefter ska jag ta upp några andra iakttagelser gällande aspiration (4.1.2). I avsnitten 4.2-4.3 granskar jag de övriga uttalsdragen.

4.1 Aspiration

Som nämntes i kapitel 3 (se avsnitt 3.1 ovan) beror aspirationens styrka av både VOT (tiden mellan klusil och tonande ljud) och klusilens intensitet. När det gäller intensitet skiljer sig finskan från svenskan med tanke på markering av ordbetoning. I sverigesvenskan markeras nämligen ordbetoning främst med längd och intonation, inte med intensitet och intonation som i finskan (Kuronen och Leinonen 2010: 113). Detta leder i sin tur till att aspiration på grund av svag intensitet kan vara mycket svag i betonade stavelser med tonlös klusil. Jag kunde konstatera detta när jag under analysen jämförde uttalet av vissa meänkieli ord med de svenska motsvarigheterna på Lexin. I nästan alla ord på Lexin var aspirationen ganska svag, ibland till och med ohörbar. Således visade sig aspirationen svårast i analysen, eftersom jag måste bestämma mig hur stark aspirationen i de meänkieli orden ska vara för att kunna betraktas som aspiration. Detta var fallet särskilt hos de ord där aspirationen fanns på någon annan än den första stavelsen, som i finskan (och även meänkieli) är huvudbetonad och därmed har starkare intensitet än obetonade stavelser. Jag valde till analysen de fall vilkas aspiration jag alltid var helt säker på.

4.1.1 Den stora variationen

I mitt material finns det både inter- och intraindividuell variation. För det första finns det fall där det mellan två personer finns variation i uttalet av samma ord i samma talsituation. I avsnitt 4, där Maivori och Nisse fiskar, uttalar Maivori kaspöö (kastspö) med och Nisse utan aspiration (1). Detta ord finns förresten även i Paunonens exempel (se avsnitt 2.4). Jag hör en mycket stark aspiration i det initiala k-ljudet i Maivoris uttal.

1. Maivori: Mie en ymmärä mitä varten sie tuota flyykspöötäki piit ostaa. Sullekki olis piisanu vain onkivapa.

Nisse: Mie viskaan menheen se.

Maivori: Ja menheen, tyyhrii [Kaspö:], minkä varten?

Nisse: No sehän oli [kaspö:]. (4)

I avsnitt 26 ska Maivori och Nisse köpa bil som Pängtti säljer. Nisse använder verbet *kollata* utan och Maivori med aspiration (2). I detta exempel, såsom i exempel 1 ovan betonar Maivori stavelsen med aspirerad klusil starkare än Nisse, på grund av vilket aspirationen hörs tydligt.

2. Pängtti: Tiiseli vai pensiini?

Nisse: No tiiseli, saapi polttoöljylä aijaa.

Maivori: Eikä ajeta, kymmenen tuhatta sakkoa.

Nisse: Ei net [kol:a:].

Maivori: [Kol:a:va] kyllä. (26)

En person kan även uttala ett ord både utan och med aspiration i samma situation, såsom Maivori ordet *konsunantti* i avsnitt 6 där hon tillsammans med Nisse och Pängtti badar bastu. I båda ord är intensiteten i den första stavelsen nästan lik. Först korrigerar Maivori Nisse som ofta under programmet förväxlar ordet konsunantti med *konsymäntti* (3), då det initiala k-ljudet är aspirerat. När hon frågar Pängtti om även konsonanterna är långa, har hon ingen aspiration (4). Intressant är att hon också uttalar det andra o-ljudet som [o], alltså identiskt med det finska ordet *konsonantti*, men såsom man kan se i exempel 11 nedan har hon inte alltid aspiration i *konsunantti* heller.

3. Nisse: Met olema porisheet pitkästä aasta ja eestä ja äästä.

Pängtti: Net oon [vuka:lia].

Nisse: NO mikkä net toiset nyt olikhaan? [konsymänt]...

Maivori: [Konsunantit]. (6)

4. Maivori: Onkos [konsonant:iaki] pitkiä?

Pängtti: Oon. Jos ei venytä eli venyttää väärässä paikassa niin se tullee aivan pörröä. Se oli kuule se vanhaa kirkkoherra. Se se sano kerran ette herra heittää vettä alttarille mutta se meinasi ette herra heitä vettä. (6)

Samma slags variation förekommer också i namn på bokstäver. När Pängtti och Pruuri i avsnitt 5 går igenom alfabetet i meänkieli, uttalar Pängtti och även Pruuri namnet på bokstaven q utan aspiration (5). Deras uttal är alltså identiskt med det finska ordet *kyy* (huggorm). I exemplet kan man även se att namnet på bokstaven k också är oaspirerat. Däremot har Pängtti aspiration i följande avsnitt där han går igenom bokstäverna som inte behövs i meänkieli (6).

5. Pängtti: Ja [ky:].

Pruuri: [ky:]. Tartteekos sitä?

Pängtti: No ei sitä tartte, sehän on [ko:] ja [y:]. (5)

6. Pängtti: Ja sitten sie muistat jo net pukstaavit joita ei tarvittu. Se oli b, c, d, g, [Ky:], x, z ja sitten [o:] (å). (6)

Också Pruuris uttal av namnet på bokstaven p varierar. Pängtti börjar lära Pruuri att skriva på meänkieli i avsnitt 3. Först skriver Pruuri sitt namn, då han gör ett fel när han skriver bokstaven B. När han upptäcker att det skulle vara P har han ingen aspiration i namnet på bokstaven (7). I avsnitt 6 säger han namnet på bokstaven p två gånger och under båda har han aspiration. Först frågar han Pängtti om p är en vokal (8) och senare svarar han på Pängttis fråga om bildandet av ordet pyörä (9).

7. Pängtti: Kuunteleppa ko mie sanon.

Pruuri: Joo.

Pängtti: Pruuri.

Pruuri: No siinä tullee [pe:], hä?

Pängtti: Joo ainaki. Näätko eihän meänkielessä ole tuota beetä. (3)

8. Pruuri: Onkos tuo [Pe:] sitten, onkos se [vuka:li]?

Pängtti: Ei ainaskhaan, ei, [Pe:] on... [pe:] on [konsunant:i]. (6)

9. Pängtti: No mikäs cykel on meänkielelä?

Pruuri: No pyörä.

Pängtti: Jaha. No kunkas sie sen tehet?

Pruuri: No mie panen [Pe:] ja pyörä ja ärrän siihen välhiin. Tuli pyörä. (6)

I exemplet 8 kan man också märka att Pruuri inte har aspiration i ordet *vukaali*. Det är också ett ord som ibland har aspiration i Pruuris uttal, såsom exemplet från avsnitt 6 nedan visar. Pruuri har just skrivit alla vokaler på papper och säger att det här inte blev något ord. Pängtti säger att de är alla vokaler i meänkieli vilket Pruuri sedan bekräftar (10).

10. Pruuri: Mutta eihän tästä tullu mithään sanna.

Pängtti: Ei ainaskhaan. Nämät on nyt kaikki [vuka:lit:].

Pruuri: Jaa net on [vuKa:]. (6)

Även Maivori har variation exempelvis i ordet *konsunantti*, vilket jag redan nämnde i samband med exempel 4 ovan. När hon för första gången säger ordet i avsnitt 6 (se exempel 3), har hon aspiration i det initiala /k/:et. Däremot har hon inte det i ordet *konsunanttirunkoa* när hon, Nisse och Pängtti i avsnitt 12 pratar om bildandet av vokal- och konsonantstammar (11).

11. Nisse: Mutta hei, entäs Maivorin vartalo?

Pängtti: No pistä Maivori essiivhiin.

Nisse: Maivorinna, joo, Maivori on Maivorinna.

Pängtti: Ja essiivi poijes.

Nisse: Jääpi Maivori. Hei, sinun vartalo on Maivori [vuka:livartalo]. Sen takia se hokkee ette aa aa, oo oo, uu uu, se räknää [vuka:lia].

Maivori: Sie sen koranus! Entäs Nissen runko, onkhaan sillä [konsunant:irunkoa]? (12)

4.1.2 Andra iakttagelser gällande aspiration

Det finns även ett par fall där ett visst ord alltid aspireras av olika personer. Ett av dem har att göra med Pängttis och Pruuris diskussion av orden *piili* och *phiili*. Dessa utgör alltså ett minimalt par eftersom de endast urskiljs av det initiala p-ljudet som i det första ordet är oaspirerat och i det andra aspirerat. Både Pängtti och Pruuri har aspiration i uttalet av detta ord varje gång ordet sägs (12).

12. Pruuri: Mutta kuule tuo [pi:li] ja [Pi:li], kunkas se on oikein?

Pängtti: Jaha joo, nyt sie tehet hankalia kysymyksiä Pruuri. Siinähan on kaksi... se on sama pukstaavi elikkä [Pe:]... [pe:].

Pruuri: Joo.

Pängtti: Mutta kunkhaan met tuon kansa tehämä? Se on [pi:li]. Sehän on auto, bil. Ja [Pi:li]. Mie arvaan ette sie tarkotat nuolta.

Pruuri: Joo. Eli kuutti eli mikä se on.

Pängtti: [pi:li] ja [Pi:li]. Siinä on kaks eri ääntä.

Pruuri: Siinä vain oon. Mutta milläs net erottaa?

Pängtti: No mie uskon ette tehämä sillä laila ette met staavaama ja tavvaama net samala laila. Niin ette se tullee [pi:li] (piili) ja sitten [Pi:li] (piili). Ette kyllä sen näkkee ko lukkee ja ko puhhuu niin sen kuulee. Jos mie sanon ette mie ajan [pi:lilä] ja mie ammuin [Pi:lin]. Ja ko sie tuota kirjotat niin

silloinhan sen näkkee ette mitä se on. Niinko sanothaan ette tuota mie ajoin [pi:lilä] mutta ammuin [Pi:lin], ei sitä saata uskoa ette mie ammuin [pi:lin]. (6)

Ett annat sådant ord är *täävlinki* som används av Maivori i avsnitt 9 (13 och 14) och Pängtti i avsnitt 10 (15). De pratar om en tävling, som har en resa till Kanarieöarna som pris och som Maivori och Nisse deltar i. I exempel 14 är aspirationen mest hörbar eftersom Maivori betonar ordet starkt. Pängttis aspiration är svagare än Maivoris men dock hörbar. Det finns nämligen ingen aspiration i ordet *tässä* som föregås av *täävlingissä*, och aspirationen i det är nästan lika stark som i det svenska ordet på Lexin.

13. Maivori: Nissen [Kysi:nil:ä] se on tuo reeseppyroo Luulajassa. Se son järjestänny tämän [Tä:vlingin] [kanarieö:aril:e]. (9)

14. Nisse: Mutta son [septämperis:ä] jos voittaa. Hirvenjahti. En mie kyllä poka sillon lähe.

Maivori: No niitähän on tuhansia jotka lähättävä nämät vastaukset [Tä:vlinKi:n]. Sole varma ette sie voit. (9)

15. Pängtti: Päivää. Tervetuloa reeseppyhroon. Tässä [Tä:vlingis:ä] oon kaks ossaa. Ensin kuus sanna. Mie sanon net ja tet kirjotatta. Jos jommalakummala on viis oikeen, sillon tet menettä kolmantheen eli viimishen etaphiin. Jokos tet oletta valhmiita? (10)

Det finns ett par intressanta drag gällande aspiration. Det första är i Pängttis uttal, nämligen att han ett par gånger under programmet korrigerar sig själv. Detta kan man se i exemplen 8 och 12. I båda exempel säger Pängtti namnet på bokstaven p först med och sedan utan aspiration. I Nisses uttal finns det ett drag gällande namnet på vinet Beaujolais som alltså har den tonlösa klusilen /b/ som initialt ljud. I meänkieli ersätts /b/ i allmänhet av /p/, såsom även /d/ av /t/ och /g/ av /k/. I avsnitt 5 köper Nisse Beaujolais till Maivori, och när Pängtti ger honom flaskan bokstaverar Nisse namnet och säger därefter Posläksiksi och Posläätä. Vad gör detta intressant är att b-ljudet i hans uttal inte bara har ersatts av /p/, utan ljudet också blivit aspirerat (16).

16. Nisse: [pe:] e a u j a u l a i s. On se mahotonta tuo franskankieli. Kunkas tuon saapi [Posläk:sik:si]?

Pängtti: No se ei ole fonemaattinen. Ei sitä sanota niinku kirjotethaan.

Nisse: No mie otan kymmenen [Poslä:ta]. Se ei ole varma ette sie ekstraknäkkaat. (5),

4.2 Supradentalisering

Supradentalisering i materialet är ett intressant fenomen med tanke på supradentalernas realisation i finlands- och sverigesvenskan. I materialet tycks supradentalerna nämligen delvis ha både finlands- och sverigesvenska realisationer. Kombinationen /rt/ supradentaliseras inte vanligtvis i finlandssvenskan (se avsnitt 3.2). Namnet Bertil uttalas i materialet såväl utan som med supradental. När Nisse i avsnitt 5 frågar Pängtti om det finns /p/ i meänkieli, svarar Pängtti att det finns i namn som Bertil och Bosse (17). I samma avsnitt har han supradentalen [D] i namnet då han med Pruuri går igenom alfabet i meänkieli (18). Däremot uttalas kombinationen till exempel i den meänkieli versionen av Bertil (*Pärttili*) och ordet *vyykuurtti* alltid [rt], såsom man kan se i exemplen 24 och 19 nedan.

17. Nisse: Joo tuota onkos meänkielessä peetä?

Pängtti: Ei ole. Nimissä oon joo. [bärt:il] Bosse, muuten ei. (5)

18. Pängtti: Peetä (b:tä) ei oikeasthaan ole. Se olekko nimissä niinku Berit ja [päDil] ja Bosse ja Bror. (5)

Kombinationen /rd/ supradentaliseras i avsnitt 3 i ordet *juudkyppi*. Maivori ber Nisse att skriva ner jordgubbar till efterrätt, varpå Nisse svarar att han håller på att skriva vykort på meänkieli (19).

19. Maivori: Kuule Nisse, pane ylös [ju:Dkyp:iäki] ähterätiksi.

Nisse: En mie ole panemassa ylös. Mie kirjotan [vy:ku:rt:ia] meänkielelä. (3)

Kombinationen /rs/ uttalas för det mesta [rs], ibland även [s] och [š]. Detta betyder att också denna kombination kan anses ha både finlands- och sverigesvenska uttal, eftersom kombinationen i finlandssvenskan kan uttalas både som främre eller bakre frikativa (se avsnitt 3.2). Med främre frikativa avser jag [s] och med bakre [š]. Det första uttalet förekommer bland annat när Pruuri och Pängtti i avsnitt 22 pratar om det meänkieli ordet *poka* som används som förstärkningsord. I detta sammanhang används ordet *förstärkninki* (20 och 21).

20. Pängtti: Joo se on tuota poika. Saattaa sanoa ette mie en poika tule, se on semmonen sanothaan [vörstärkninki] ette se ei halua sen oikein kunnola sanoa ette mi en tule, saat olla aivan varma ette mie en tule. Se sanothaan ette mie en poka tule. (22)

21. Pängtti: Mie piän ette net on vain semmosia [försärkninkiä].

Pruuri: Net on [försärknin]. (22)

Maivori har [s] i avsnitt 11 när hon med Nisse flyger till Kanarieöarna. När Nisse vill ha en snaps påminner Maivori honom om vad som hände på Pängttis femtiårskalas (22).

22. Nisse: Ota se snapsi.

Maivori: No sie ja sinun snapsi, oksenat taasen uuen kostyymin. Eks sie muista kunka pängttin [fämt:io:skala:sis:a] kävi? Päissä olit ko käki ja sain sinun kansa pollata koko yön. Käypii vielä ko Jeltsinile. (11)

Intressanta fall är substantivet *pansuunförsääkrinki* och verbet *försääkrata*. Maivori, Nisse och Pängtti uttalar båda med [rs]. Det fins ett fall där Pruuri möjligen har supradentalen [š] i ordet *pansuunförsääkrinki* (23). När Pruuri säger ordet, låter s-ljuden i förledet, alltså *pansuuns*, mycket främre än /s/:et i efterledet. Därför har jag markerat supradentalen [š]. I de två första *försääkrata*-verben i Pruuris uttal finns ett /r/. Det är mycket svårt att säga om det tredje och sista innehåller supradentalen [š] eller om kombinationen /rs/ i det motsvaras av [s], för alla s-ljuden är bakre, det vill säga mörkare, kvalitativt lika. Samma gäller de två föregående orden.

23. Pruuri: Kuule Pängtti mikäs tuo [pansu:nsföšä:krinki] on? Onkos se se ette sitä [försä:kra:] sen pansuunin vai [försä:kra:kos] sitä itte vai [föšä:kra:kos] sitä sukulaisia vai mikä se on?

Pängtti: Kuule mie piän ette kaikkia nuita sitä [försä:kra:].

Pruuri: Niinkö?

Pängtti: Nyt ko on pansuunit näyttää ette net pienenevä, eikä ole pian pansuunikassaa jäljelä, se on hyä olla olemassa [pansu:nsförsä:krinki]. Ja sitten tuota [försä:kra:] ittensä. (24)

Supradentalerna [L] och [N] saknas helt. Ord där [L] skulle vara möjlig är *sypperlatiivi* (superlativ) samt efternamnet Karlström. Jag lyssnade på ordet superlativ på Lexin och kunde höra supradentalen [L] i ordet, men i materialet uttalas det alltid [syp:erlati:vi]. Karlström förekommer en gång och uttalas [Ka:lström], inte [Ka:Lström]. Ordet *täärna* (tärna) förekommer en gång i avsnitt 27 där Nisse och Maivori gifter sig. Ordet sägs av Maivori som uttalar kombinationen /rn/ [rn] (24).

24. Maivori: Kunkas sitä menhään naimishiin?

Pängtti: Se oon helppo. Tet tuletta kirkhoon ja ootatta minua.

Nisse: No seisookos Niskan [pärt:ili] meän kansa?

Pängtti: Niskan?

Nisse: Joo. Se on pästmänni.

Maivori: Ja liisa on [Tä:rna]. (27).

4.3 /o/ och /u/

I materialet finns mest fall gällande uttalet av /o/ och /u/, dels därför att det finns många från svenskan inlånade ord med dessa ljud och dels därför att orden är frekvent förekommande. Uttalet av /u/ i materialet tycks motsvara beskrivningen av tidigare forskning (se avsnitt 2.4). U-ljudet i de äldre svenska låneorden är alltså anpassat till finskans fonemsystem, vilket det inte är i de nyare låneorden. Detta innebär att /u/:et i de äldre låneorden motsvaras av /u/, medan det i de nyare för det mesta motsvaras av /y/ som är närmast det svenska /u/:et.

Såsom man redan har kunnat se har bland annat en del av de från svenskan inlånade grammatiska termerna bevarat deras ursprungliga vokalkvalitet (se t.ex. exempel 8 ovan). Vokal heter på meänkieli [vuka:li], inte [voka:li] som i finskan, samt konsonant [konsunant:i]. Visserligen finns det ett par fall där det andra o-ljudet i *konsunantti* uttalas på samma sätt som i det finska ordet. Det första är i exempel 4 ovan där Maivori frågar om även konsonanterna är långa. Också Pängtti uttalar ordet på det här sättet i avsnitt 12 i samma situation som exempel 11 är från (25).

25. Pängtti: Meänkielen sanoila oon yks runko jota sanothaan [vuka:lirungoksi] eli [vuka:livartaloksi]. Joilaki on kaksi, [vuka:li]- ja [konsunant:irun:ko].

Nisse: Jassoo.

Pängtti: Joo. Jos se loppuu [vuka:hli:n] se oon [vuka:lirun:ko], ja jos se loppuu [konsunant:i:n] silloin se on [konsonant:irun:ko]. (12)

Detta gäller även andra svenska låneord. I ordet vyykuurtti är o-ljudets kvalitet densamma som i svenskan (se exempel 19 ovan). I avsnitt 4.2 nämnde jag också det meänkieli ordet för superlativ som alltså uttalas [syp:erlati:vi], inte [superlati:vi]. Jag ska vidare illustrera likheter och skillnaderna mellan kvaliteten hos /o/ och /u/ i vissa svenska, finska och meänkieli ord med uppställningen nedan.

Svenskt ord	uttal(svenska)	uttal(finska)	uttal(meänkieli)	avsnitt där ordet exempelvis förekommer
pronomen	[prono:men]	[pronomini]	[prono:meni]	9
positiv	[Pu:siti:v]	[positi:vi]	[pu:siti:vi]	20
nominativ	[nu:minati:v]	[nominati:vi]	[nu:minati:vi]	16
substantiv	[súbstanTi:v]	[substanti:vit]	[sypstanti:vit:]	10
buss	[bús:]	[bus:i]	[pys:i]	23
duk	[dY:k]	[tu:ki]	[tu:ki]	16
brun	[brY:n][pru:ni]	[pru:ni]		12
kort	[KuD]	[kort:i]	[ku:rt:i/kort:i]	9
radio	[ra:diu]	[radio]	[ra:tiu]	13

Med tanke på programmets genre har uttalet av /o/ och /u/ en särskild funktion i synnerhet i de första avsnitten. Svenskan och finskan (och även meänkieli) skiljer sig nämligen från varandra i uttalet av dessa fonem, vilket jag redan diskuterade i avsnitt 3.3. När man i början av programmet börjar lära sig att skriva på meänkieli möter exempelvis Pruuri och Nisse problem med bokstäverna o och u. Därför syftar Pängtti, Pruuri och Nisse till o och u ibland med [u:] och [y:] samt ruottalainen [u:] och ruottalainen [y:]. I avsnitt 3 syftar Pängtti till bokstaven o med [u:] när han bett Pruuri att skriva sitt namn (Bror) (26).

26. Pängtti: Se on b r [u:] r.

Pruuri: Joo, sehän on niin.

Pängtti: Joo. No mutta niinkös met sanoma tässä nytte? Bror Bror, mitäs sie kirjotat? Mie sanon ette Pruuri, mitäs sie kirjotat?

Pruuri: Joo. Häätty panna tuon iin perhään häh?

Pängtti: Ei kuule, ei sillä iillä pärjää. Joku sanoo ette se on helppo meänkielelä, ette sole muuta ko panna iin perhään mutta ei se niin ole. (3)

Pruuri kallar u för [y:] och ruottalainen [y:] när han ska skriva u:et i sitt meänkieli namn Pruuri (27). Ordet ruottalainen [y:] använder han även när Pängtti pekar ett fel, nämligen att Pruuri i stället för två u har skrivit bara ett (28).

27. Pruuri: Mutta tullee kos tuo [y:] sitte nyt?

Pängtti: Joo aivan oikein.

Pruuri: Ruottalainen [y:]. (3)

28. Pängtti: No, nyt kuule lueppa tuo.

Pruuri: No, Pruuri.

Pängtti: Mutta jos mie luen niin mie lukisin ette Pruri.

Pruuri: Niinkö?

Pängtti: Joo katto kuunteleppa. Pruuri, siinä venny joku.

Pruuri: Katto siinä... Panema kaksi tuomosta ruottalaista [y:tä] sitte. (3)

Pängtti kallar o och u såväl för [o:] och [u:] som ruottalainen [u:] och ruottalainen [y:] i avsnitt 6, där han med Pruuri går igenom vokalerna i meänkieli (29). I avsnitt 7, där Maivori och Nisse är på en meänkielilektion, syftar Nisse med [u:] och [o:] till vokalerna ifråga, medan med ruottalainen [y:] och ruottalainen [u:] till bokstäverna u och o (30).

29. Pängtti: Sie panet tuota kolme riviä niinku... päältä alle. Elikkä kirjotat tällä laila ette sie panet ensistä [u:] elikkä ruottalainen [Y:].

Pruuri: Ruottalainen [y].

Pängtti: Ja tämän alle sie kirjotat [o:]. Se on ruottalainen [u:]. Ja sen alle sie kirjotat a. (6)

30. Nisse: [u:] on ruottalainen [y:].

Pängtti: Joo.

Nisse: Ja [o:] on ruottalainen [o:].

Pängtti: Ootappa nytte. [o:] on ruottalainen...

Nisse: [u:].

Pängtti: [u:] se on joo. (7)

I exempel 29 har jag markerat ljudet i Pängttis uttal med [Y:], eftersom det lät lite mer inrundat än y-ljudet i följande exempel (31) som är från samma situation som exempel 29. Där talar Pängtti om bokstaven y.

31. Pängtti: Ja sitten sie tehet kolmanen tapulin tuohon oikealle. Sie panet uun ja iin oikealle puolen panet [y:], soli se [yngve]. Ja sitten sie panet öön sen alle ja öön alle sie panet ään. (6)

När Pängtti och Pruuri i avsnitt 5 går igenom bokstäver i meänkieli och har uppnått bokstaven y, frågar Pängtti Pruuri hur han säger /y/:et (32). Då låter ljudet nästan samma som i exempel 29. Ljudet liknar mer det svenska /u/:et än det svenska /y/:et, eftersom det sistnämnda i finskt öra låter lite i-aktigt vilket detta ljud inte gör. Detta lite mer inrundade ljud finns även som kort ljud exempelvis i frasen *yhteen miehleen* (33). Exemplet är från avsnitt 15 där Pängtti och Pruuri pratar om singularis och pluralis i meänkieli. På basis av dessa exempel kan jag således konstatera att ljudet är en allofon av /y/ i Pängttis uttal.

32. Pängtti: Ja [y:] kuuluu ittesthään. Mutta kunkas sie sanot [Y:n]? Onkos se [Y:] vai [Y:]? (5)

33. Pängtti: Silloin ko met puhuma sitte ette mie ja Pruuri niin montakos mieltä meilä oon yhtheensä?

Pruuri: No kaksi.

Pängtti: Joo ja se oon [ply:ra:lis]. Mutta met emmä käytä [ply:ra:lista]. Met sanoma kuitenkin [sinkyla:ris:a] nääkkö ittelä kullaki on yksi. Ette Pruuri ja mie painama sen miehleen. [Yhte:n] miehleen. (15)

Om man granskar motsvarigheterna till den korta allofonen av det svenska /u/:et ([ú]) i exempen och uppställningen ovan, så kan man se att det i de meänkieli orden motsvaras av [y]. Det finns dock även ett ord där det motsvaras både av [u], [ú] och [y]. Det är fråga om ordet *kursi*. För det mesta uttalas det [kursi], såsom i avsnitt 1 där Pängtti berättar om kursen (34). När Nisse säger ordet i avsnitt 19, där han tillsammans med Maivori är i ett så kallat grammatiskt bönemöte med Pängtti som predikant, har han [ú] (35). I ordet *ööverkyrsi* finns det däremot ett [y] i efterledet. Ordet förekommer bland annat i avsnitt 17 där Pruuri försöker skriva en gammal dikt som finns i grammatiken (36).

34. Pängtti: Tätä [kursia] lähätethään kolmekymmentä kertaa ja sitä saattaa kuunella siinä mielessä ette oppi ei oiijaan kaa. Mutta jos halvaa enämpi aktiivisesti olla matkassa, sillon on hyvä ette laittaa pölkkypännän niinku Nisse. (1)

35. Nisse: No meän kylässä on yks Lahen Erkki, piain naamarimies sen tuntee. Se pruukaa olla meän [kúrsis:a] myötä ko se joutaa omista hommista. (19)

36. Pängtti: Mitäs sie oikein kirjoitat täälä?

Pruuri: Mie olen kuule yrittäny tätä Keksin tulvaa kirjottaa mutta siitä ei kyllä tule toista päätä.

Pängtti: Ei sie olet kuule [ö:verkyrsin] alkanu nyt Pruuri. (17)

[ú] förekommer också till exempel i namnet Gustav (37) samt i räkneor som börjar med hundra (38). Pängtti säger namnet Gustav i avsnitt 5 i samband med bokstaven g som enligt honom endast används i namn. Räkneorden med hundra, som mestadels är priser, finns bland annat i avsnitt 1 där Pängtti säger hur mycket grammatiken kostar. Eftersom u-ljudet i Gustav (på samma sätt som i Nisses uttal av *kursi*) är en tydlig mellanvokal, har jag jämfört det med något annat ord vars u-ljud jag inte var helt säker på, som till exempel räkneorden med hundra.

37. Pängtti: Ja sitten on g.

Pruuri: Kee. Sitä ei tartte?

Pängtti: Ei ainakhaan. Nää se on nimissä ko pannee Greta ja [gústav] ja Beta. (5)

38. Nisse: Paljonko sie siitä tahot?

Pängtti: [húndračy:ku] kronor. Yheksänkymmentä markkaa.

Nisse: On sillä vain hintaa, yhelä kirjala. (1)

Ett fall där Pängtti för det mesta har [ú] och Pruuri [y] finns i avsnitt 18. Maivori och Nisse har just varit på en tipsrunda med grammatiska uppgifter som Pängtti och Pruuri sedan pratar om (39). Jag kunde komma fram till detta resultat genom att jämföra alla dessa ord med Gustav.

39. Pängtti: Ette [tipsrúntala] vain.

Pruuri: Joo. [ryntala].

Pängtti: Joo.

Pruuri: Sanoiks sie [ryntala]?

Pängtti: Joo [tipsrúntala]. Se tarkoittaa sitä ette se on... nää se on [tipsrúnta], ja ko sie haluat sanoa missä net olit oppimassa, sie sanot ette [tipsrúntala].

Pruuri: Ja [ryntas:a]. Mikäs se?

Pängtti: Joo sillon ko sitä la... eikö sillon ko sitä laukkoo [rúnta:]. Sillon sitä on siinä [ryntas:a] ko on oikein saaloo ja hengistyny, mutta nää ei sillon saata oppia mithään ko on [rúntas:a]. Se häättyy olla [rúntala], nää se on paljon rauhalisempaa. (18).

Enligt tidigare forskning förekommer [ú] i meänkieli även som allofon av /y/ (se avsnitt 2.4). Det är svårt att säga om ljudet är det i mitt material. Är /y/ mycket kort kan det ibland låta som [ú]. I Pängttis uttal har jag markerat [ú]:et som allofon av /y/ i orden *ryssän* (40) och *ryssä* (41), Båda

exempel är från en situation i avsnitt 2 där Pängtti och Pruuri pratar om Tornedalens historia. Jag markerade [ú]:et därför att det lät nästan samma som i Gustav eller hundra i exemplen 37 och 38.

40. Pängtti: Tiäks sie Pruuri mikä savirikko esimerkiksi on?

Pruuri: En ainakhaan. Se kuulostaa ette se on joku vene.

Pängtti: Ei. Se on tuota reen jalaksissa. Siihen panhaan aisa kiini ja sitten pääsee lähtemhään niin seki on tuota venäjän [rús:än] kielestä. (2)

41. Pängtti: No on niinki selitetty että [rús:ä] ja Ruottin virkamiehet ja ofiserit olit niin päissä ko net neuvottelit Kaalaksen väylän suussa ette net ei tiehneet missä net olit. Net luuli ette net olit Torniossa. (2)

Också Maivori har ett [ú]-aktigt y-ljud i ordet *kyllähän* i avsnitt 13, där hon med Nisse pratar om en bekant som Nisse träffade på affären (42).

42. Maivori: Mutta sen mammahän on Suomesta.

Nisse: Joo mutta se on niitä suomenruottalaisia.

Maivori: No [kúl:ähän] se suomeä ossaa.

Nisse: Sen Mammako?

Maivori: Niin. (13)

5 Avslutning

Syftet med min undersökning var att granska vilka svenska inslag som förekommer i uttalet av meänkieli i radioprogrammet ”MEÄNKIELEN KURSI: Opi kirjoittamaan ja lukheen meänkieltä”. Uttalsdragen som jag valde till analysen var aspiration, supradentaler samt uttalet av /o/ och /u/.

Av de ovannämnda dragen är aspiration, supradentaler samt uttalet av /u/ drag som har forskats tidigare bland annat av Wandé (1979 och 1982b) samt Paunonen (2018).

Mina resultat gällande uttalet av /u/ överensstämmer med Wandés (1979) beskrivning samt Paunonens (2018) resultat (se avsnitt 2.4). I de äldre svenska låneorden har [Y:] i det svenska ordet blivit [u:], vilket innebär att det har anpassats till finskans fonemsystem. I de nyare låneorden, som bland annat de grammatiska termerna är, motsvaras /u:/et för det mesta av [y:] och [y] (se uppställningen i avsnitt 4.3). [ú] som allofon av /u/ är dock också möjlig, vilket framgår i exemplen 35, 37, 38 och 39. Ljudet kan även förekomma som allofon av /y/ (se exemplen 40-42). /o/ motsvaras för det mesta av det finska och meänkieli /u:/et. Mest finns det aspiration i svenska låneord som *kaspöö* och *phiili* (se exemplen 1 och 12), vilka också Paunonen och Wandé nämner (se avsnitt 2.4). Typiskt för aspirationen i materialet är att den varierar mycket såväl intra- som interindividuellt. I supradentaler, som var det mest sällsynta draget i materialet, finns både finlands- och sverigesvenska drag (se avsnitt 4.2).

Svenska inslag i uttalet av meänkieli är ett ämne som det verkligen vore intressant att fortsätta med exempelvis i magister- eller till och med doktorsavhandlingen. Såsom jag nämnde i kapitel 1 (se avsnitt 1.1) har ämnet inte forskats särskilt mycket. Dessutom kan mina forskningsresultat inte generaliseras, främst därför att materialet är ganska litet och att ett radioprogram ger endast en bild av språket; även om radiospråket numera är informellare än förr, kan det påverkas av att alla radioprogram säkert planeras i förväg. Dessutom ska man ta hänsyn till att en del av programmet är ett hörspel som bygger på ett manus. För att få en bättre bild av svenska inslag i meänkielitalares uttal borde jag ha ett avsevärt större material. Jag kunde även analysera materialet akustiskt exempelvis med hjälp av datorprogrammet Praat. Detta vore nyttigt särskilt med tanke på aspiration, eftersom det på basis av lyssnandet är svårt att bedöma längden av VOT som alltså minst skulle vara 30 millisekunder (se avsnitt 3.1). Jag kunde även granska andra inslag, som till exempel sje-ljud.

Litteratur

Airila, M. 1912. *Äännehistoriallinen tutkimus Tornion murteesta : murteen suhdetta suomen muihin murteihin silmälläpitäen*. Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Boyd, S. Och Gadelii, K. 1999: Vem tillhör talgemenskapen? Om jiddisch i Sverige. I: Bergman, B. Et al. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund. Studentlitteratur. 299-328

Bruce, G 2010. *Vår fonetiska geografi – om svenskans accenter, melodi och uttal*. Lund. Studentlitteratur.

Ehrnebo, P. 2003: Finska. I: Ehrnebo, P. Et al. *Sveriges officiella minoritetsspråk : finska, meänkieli, samiska, romani, jiddisch och teckenspråk: En kort presentation*. Svenska språknämnden. Norstedts akademiska förlag. 11-20

Fraurud, K. Och Hyltenstam, K. 1999: Språkkontakt och språkbevarande: romani i Sverige. I: Bergman, B. Et al. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 241-298.

Hyltenstam, K 1999a. Inledning: Ideologi, politik och minoritetsspråk. I: Bergman, B. Et al. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 11-40.

Hyltenstam, K. 1999b. Begreppen språk och dialekt – om meänkielis utveckling till eget språk. I: Bergman, B. Et al. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 98-137

Hyltenstam, K, Stroud, C och Svonni, M. 1999: Språkbyte, språkbevarande, revilitarisering. Samiskans ställning i svenska Sapmi. I: Bergman, B. Et al. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 41-97

Klockare, S. 1982. Norrbottenin Kielitaistelu 1888 – 1958. I: Klockare, S. & Wande, e. *Suomen kieli Tornionlaaksossa : Finska språket i Tornedalen*. Tukholma ; Spånga: Norden yhdistys : Finn-Kirja. 1-38.

Kuoppa, H. 2015. *Varumärket för meänkieli – användningen av h i efterstavelsen i skrift*. Licensiatavhandling. Umeå: Institutionen för språkstudier, Umeå universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2.../FULLTEXT01.pdf>

Kuronen, M. 2003. *Finns det supradentala konsonanter även i finlandssvenskan?* <http://users.jyu.fi/~mijukuro/supradentaler.pdf> (Hämtad: 20.2.2019)

Kuronen, M. Och Leinonen, k: 2010. *Svenskt uttal för finskspråkiga – teori och övningar i både finlandssvenskt och rikssvenskt uttal*. Manus.

Lainio, J. 1999: Språk, genetik och geografi – om kontinuitetsproblematiken och debatten om finska som minoritetsspråk. I: Bergman, B. Et al. *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsspråksperspektiv*. Lund: Studentlitteratur. 138-204

Lindgren, B. 2003: Förord. I: Ehrnebo, P. f.l. *Sveriges officiella minoritetsspråk : finska, meänkieli, samiska, romani, jiddisch och teckenspråk: En kort presentation*. Svenska språknämnden: Norstedts akademiska förlag. 5

Mantila, H. 2000. Meänkieli, yksi Ruotsin vähemmistökielistä. *Kielikello* nr. 3, 2000.
<https://www.kielikello.fi/-/meankieli-yksi-ruotsin-vahemmistokieli> (Hämtad: 2.12.2018)

Msob = Meänkieli-svenska ordbok. Meän Akateemis nätlexikon.
<http://gtweb.no/dict/meankieli/#page-top> (Hämtad: 14.1.2019)

Paunonen, H. 1991. Till en ny indelning av de finska dialekterna. *Fenno-ugrica suecana* 10, 75-95

Paunonen, H. 2018. Tornion murteesta meänkieleen. Reaaliaikainen tutkimus Ruotsin Ylitorniolta 1966-1992. I: Brunni, S. m.fl. *Kuinka mahottomasti nää tekkiit juhlakirja Harri Mantilan 60-vuotispäivän kunniaksi*. Oulu: Studia humaniora ouluensia, University of Oulu. 14-160.
http://jultika oulu.fi/files/isbn9789526221120.pdf?fbclid=IwAR0I9_wcgTzJPRk2IaeSFKj144HsCKDYtxFDA5Mt (Hämtad: 4.12.2018)

Pekkari, K. 2003: Meänkieli som hemspråk i skolan genom åren. I: Westergren, E. & Åhl, H 2003. *Mer än ett språk: en antologi om två- och trespråkigheten i norra Sverige*. Stockholm: Epan. 153-177

Pohjanen, B. 2017. *Meänkieli - rätt och lätt*. Överkalix: Barents Publisher.

Sveriges Radio 2010a. *MEÄNKIELEN KURSI: Opi kirjoittamaan ja lukheen meänkieltä*.
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1017&artikel=3760304> (Hämtad: 25.2.2019)

Sveriges Radio 2010b. *Meänkieli – språkproblem i vardagen*.
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1017&artikel=3765050> (Hämtad: 25.2.2019)

Sveriges Radio 2014. *Meänkieliskolan: Hur svarar du på Kunkas sie jaksat?*
<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=98&artikel=5991377> (Hämtad: 7.12.2018)

Umu = Umeå universitet 2017. *Nu blir meänkieli ett akademiskt ämne*.
https://www.umu.se/nyheter/nu-blir-meankieli-ett-akademiskt-amne_5813817/ (Hämtad: 2.4.2019)

Wande, E. 1979. Ruotsin Tornionlaakson suomen foneemiparadigma. *Puheentutkimuksen alalta nr. 1*, 181-195.

Wande, E. 1982a. *Finskan i Sverige*. Uppsala: Finsk-ugriska institutionen, Uppsala universitet.

Wande, E. 1982b. Ruotsin Tornionlaakson Suomi ja sen ominaispiirteet. I: Klockare, S. & Wande, e. *Suomen kieli Tornionlaaksossa : Finska språket i Tornedalen*. Tukholma ; Spånga: Norden yhdistys : Finn-Kirja. 39-71.

Wande, E. 2003a: Anteckningar om tornedalsfinskans historia. I: Westergren, E. & Åhl, H. *Mer än ett språk: en antologi om två- och trespråkigheten i norra Sverige*. Stockholm: Epan. 116-129

Wande, E. 2003b. Meänkieli. I: Ehrnebo, P. f.l. *Sveriges officiella minoritetsspråk : finska, meänkieli, samiska, romani, jiddisch och teckenspråk: En kort presentation*. Svenska språknämnden. Norstedts akademiska förlag. 21-30.

Westergren, E. & Åhl, H 2003. Mer än ett språk – inledning av Eva Westergren och Hans Åhl. I:
Westergren, E. & Åhl, H. *Mer än ett språk: en antologi om två- och trespråkigheten i norra Sverige*.
Stockholm: ePan. 1-11

Winsa, B. 1993. Meän kieli ja torniolaaksolaisitten kakskielisyys: täälä plandathan sprookit.
Virittäjä Nr 1, 1993. 1 – 32. - <https://journal.fi/virittaja/article/view/38552>
(Hämtad: 12.9.2018)